

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૬૬   કિંમત

ગ્રંથનામ ગુજરાતની ખાત્રી પાત્રોપધોત્ર
૬/૧૩/૨૫

વર્ગાંક

ગુજરાતનો વાળોપયોગી ઇતિહાસ.

ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણના
વિદ્યાર્થીઓને સારું

બનાવનાર

શ્રીભોવનદાસ ગોપાળદાસ બુકસેલર

શુદ્ધ મધે

કેળાવીડના પુલની નદી સડક ઉપર "સીડી સેટ્લ
પ્રેસમાં આદરણીય રતનજીએ છાપ્યો.

સંવત ૧૯૩૪—સને ૧૯૭૮.

કીમત દોઢ આનેા

સાચી જાણ
અનુભવ
સાચી જાણ

સાચી જાણ સંપાદન-સંસ્થા

ગુજરાતનો બાળોપયોગી ઇતિહાસ

ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણના

વિદ્યાર્થીઓને સારું

બનાવનાર

ત્રીભોવનદાસ ગોપાળદાસ બુકસેલર

સુરત મધે

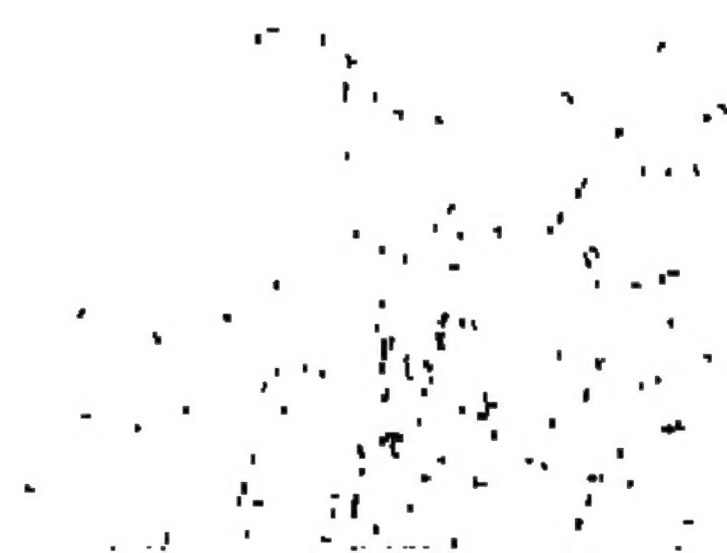
કુળાપીઠના પુણીની નવી સડક ઉપર “સીટી સેન્ટ્રલ”

પ્રેસમાં આદરજી રતનજીએ છાપ્યો.

સંવત ૧૯૩૪—સને ૧૯૭૮.

કીમત દોઢ આંખો

ગુજરાત દેશનો બાહ્યોપયોગી ઇતિહાસ.

આપણો દેશ હિંદુસ્તાનના પશ્ચિમ ભાગમાં આસરે ૨૦૦ ગાઉ લાંબો અને સપાસો ગાઉ પહોળો આરબી સમુદ્રના કાંઠાને લગતો ધણીજ દુળદુપ જમીનનો એક ભાગ છે. જેની ઉત્તરે રજપૂતાના માહિલુ' મારવાડ અને મેવાડ તથા પશ્ચિમે કચ્છનું રણ અને આરબી સમુદ્ર, તથા દક્ષિણે આરબી સમુદ્ર ને કોકણ માહિલા જીલ્લો તા. પૂર્વે કંઈક ભાગ મેવાડનો માળવા અને ખાનદેશ છે. એની મધ્યે આવેલા દેશમાં ઘણા અસત્તના વારામાં એશિઆ માહિલા દક્ષિણ હિંદમાં આવેલા જરણઆ પ્રાંતના રહેવાશી જરણવન નામ ઉદ્યોગી શાકોની એક ટોળી આવી ને વસ્તી કરી. (જેથી કરીને આ દેશના મૂળ વતનીઓ ભીન અને ચોખરા દુખવા વગેરે ખરીને ડુંગરોમાં વસવા લાગ્યા જે આજ પછી ત્યાં દોરની અવસ્થામાં રહે છે) તે પરથી આ દેશનું નામ ગુજરાત મડયું. જેની ફેરલીક નિસાનીઓ ગુજર સુધાર, ગુજર સોની, અને ગુજર વાણીઆઓ હજી સુધી મળી શકે છે ત્યારથી એમાં શહેરો બધાજ લાગ્યાં.

એ દેશ પર હાલમાં મહારાણી વિક્ટોરીયાનું રાજ છે. તે અંગ્રેજ સાતના છે અને તેઓ આપણે દેશથી આસરે ૭૦૦૦ ગાઉ લ

જે દુર વિભાગમાં રહે છે. તેની તરફથી અમલ ચલાવવા સાર હેય લોકો આવે છે. તેમજે સારી રીતે બંદોબસ્ત રહેવા સાર જીવન દા જીવન વિભાગો પાડેલા છે. એ વિભાગો સુરત જીલ્લો, ભરૂચ જીલ્લો, ખેડા જીલ્લો, અમદાવાદ જીલ્લો, તથા કાઠીઆવાડ હાલકો, મહીકાંઠા હાલકો, રેવાકાંઠા હાલકો, પાલણપોર હાલકો તથા સુરત હાલકો તથા વડોદરા અને ખંભાતનું સંસ્થાન મળીને અગીઆર વિભાગો છે. તેમાંથી પેહેલાં ચારમાં ખાસ અગ્રેજી અમલ છે. બીજા પાંચમાં દેશી રાજ્યોના સામગ્ર જવા ઉપર સામગ્રી અમલ છે, અને છેલાં બે સંસ્થાન ઉપર અગ્રેજી અમલદારોની દેખરેખ આ દેશમાં સારાં સારાં સોભીતાં શહેરો, કસ્બાઓ. રમણ ઓઅને જગનાનાં તીર્થો નિચે લખ્યા પ્રમાણે છે.

સુરત; ભરૂચ, નડીઆદ, ખેડા, ખંભાત; વડોદરા; પાટણ; અમદાવાદ, ભાવનગર, જૂનાગઢ, ઘોળેરા; ઘોરાજી, નવાનગર, પોરબંદર, માગરોળ, મારપી, વાંકાનેર, રાંધણપુર; હડર, વડનગર, વીસનગર, પાલણપોર, ડીસા, કપડવંજ અને ગોધરા વગેરે શહેરો છે. અને તાપી, નર્મદા, મહી, સાબરમતી, વીંધામીત્રી, ખનારસ, સરસ્વતી, ભાદર, ભોગાવો, અને શુભેજી વગેરે નદીઓ છે. આ દેશમાં જૂની જૂની જાતનાં તીર્થોનો ભરાવ પણ પુણ્ય છે. એમાં દુવારકાં એ હિંદુઓના મુખ્ય આર તીર્થો માંહેનું એક હોવાથી આખા હિંદુસ્તાનમાંથી લોકો જત્રા સાર આવે છે. એ કાઠીઆવાડના પશ્ચિમ ભાગમાં છેક દરીઆ કાંઠે આવેલું છે. ખીજું ખેડા જીલ્લામાં ડાકોર ગામમાં રણછોડજીનું ધામ છે. વળી મહીકાંઠા હાલકા

જીર સંસ્થાનમાં સામગ્રી તથા દાંતા પાસે આગસુર પર્વત ઉપર અંબાભવાનીનું દેવ છે. વળી ગાયકવાડ સરકારના કડી પ્રગણા ના સંપત્તિ ગામમાં બેચરાજી ને આંખાનેર પાસે પાવાગઢ ઉપર કાળીકાની જાત્રા ભરાય છે. વળી સેતુ જ્યાં આશુ અને ગીરનાર ઉપર આવકાના મોઢાં તીર્થ છે. તથા નર્મદા કાંઠે આંજોદ અને વાં સદાની પાસે દેવકી ઉનાઈની દર વર્ષે જાત્રા ભરાય છે.

આ દેશ કૃષ્ણદ્રુપ અને વેપારી છે. અહીંની જમીન સારી છે. તેમાં મધ્ય ભાગની જમીન તો સર્વોત્તમ છે. તેમાં આજ પંદર વરસ રૂનો વેપાર વધી પડવાથી કપાસ લોઢાના, રૂ કાંતવાના અને ગુણવાના કારખાનાં ઉભાં થયાં છે. તેમજ અનાજ, ગોળ, રૂ, વા અને લાકડાં, જરી કામ અકીક કામ વગેરે બહાર દેશાવર આવે પુરુષ માલની રવાનગી છે. તેમજ પરદેશથી આપણા અપની હજારો ચીજ આવે છે.

એવા દેશ ઉપર આપણે આગળ કહ્યું તેમ હાલમાં મહારાષ્ટ્રી વિક્ટોરીયા આનું રાજ છે તે. તેને સને ૧૮૫૮ના નવેમ્બર મહીનાની તા. ૧લીએ આગલી ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપની નામ વેપારીની ટોળી ની પાસેથી લીધું. એ ટોળીની ઉત્પત્તિ એવી છે કે વિલાયતમાં આ જમી પોણી ત્રણસે વરસ ઉપર ઇલીઝાબેથ રાણીના વખતમાં વેપાર કરવા સારૂ સન ૧૬ મેળની ઇ. સ. ૧૬૧૧માં દીલ્હીના બાદશાહ જાં હાંગીરના અમલમાં સૂરત, અમદાવાદ, અંબાત, અને ધોધામાં વાં આર બાંધી વેપાર કરવાને રજા મળી હતી. ત્યાંથી પ્રથતાં વધતાં આ અર આખા હિંદુસ્તાનનું રાજ મેળવ્યું.

તેના પેઢલાં મરેઢાઓનો આ દેશ ઉપર અમલ હતો. ત
 હીસે આમતો. કેટલાક ઉપર પુનાવાળા પેશ્વાનો અને કેટલાક ઉપર
 વડોદરાવાળા ગાયકવાડનો હતો. એ મરેઢી રાજ્યના સ્થાપનાર મુ
 જ પુરુષ શીવાજીએ આવીને પેઢલ વહેલુ ઇ. સ. ૧૬૬૪માં સૂરત
 શહેર લૂટ્યું તેમાં પુષ્કળ દ્રવ્ય મળ્યું તેની બાલચે કેટલેક કાલે ખી
 જીવાર લૂટ્યું. અને જતી વખત એક કાગળ લખી ગયા તેમાં લ
 ખ્યું છે કે તો સૂરતના લોહિા દર વરસે મને ૧૨૦૦૦૦૦૦ પાર લાખ
 રૂપિયા ખાંડણી આપ્યા કરે તો અમે સૂરતમાં લૂટ ચલાવીશું નહીં.
 એવી રીતે લૂટવાથી કાયદો મેળવી રાજ્ય સ્થાપનારાઓને રાજ્ય
 જામના પછી પણ લૂટવાની ટેવ ગઈ નહીં. એ રાજ્યમાં લૂટ,
 અને જપ્તરાઈ વગેરેથી ગૂજરાતની રૈયત દુઃખી દુઃખી થઈ. એ
 ઠી અમલના છેલ્લા વખત માંહેના કેટલાક ધરડાઓ હજી હયાત હ
 ડે. તે એ દુઃખની વાતથી સારી રીતે જાણીતા હશે. છેલ્લે એ રાજ્ય
 એવા અને ગાયકવાડ વચ્ચે વહેંચાયું. તેમાંથી પેશ્વાનો ભાગ સને
 ૧૮૧૭માં છેલ્લા પેશ્વાખાજીરાવ પાસેથી અંગરેજ કંપનીએ જીતી
 લીધો. ત્યારથી ભાગ ઉપર અંગ્રેજનો અમલ બેઠો. અને ગાયકવા
 ડ પણ અંગ્રેજ સરકાર રાજીરહે એ પ્રમાણે અમલ ચલાવવાને
 કબજા થવાથી ગૂજરાતની રૈયતને લૂટવાનો, કઠાવાનો અને ગેરઠ
 નસાઈનો ભય જઈ વિદ્યા કળા મેળવવા લાગ્યા.

એ મરાઠી અમલ ગૂજરાત ઉપર આસરે પોણોશ વરસ આ
 ર્યો. પણ તેની પેઢલાં સાડી ચારસે વરસ સુધી એટલે ઇ. સ.
 ૧૩૦૪ થી ઇ. સ. ૧૭૫૫ સુધી આ દેશ ઉપર મુલસમાનોનો અમલ

હતો. તેમાંના કેટલાંએક દિલ્હીના ખાદશાહો તરફથી આવેલા સુખાઓ હતા. પશુ જ્યારે દિલ્હીની ગાદી ઉપર કેટલાક નબળા ખાદશાહો થયા તે વખતે મુશ્કેલીમાં સુખાઓ ગુજરાતના સ્વતંત્ર ખાદશાહ થઈ ગયા તેમાંના કેટલાક ધર્માભિમાની હોવાથી રૈયતને ધર્મ સંબંધી પીડા ભાગવવી પડી હતી. હિંદુઓથી પોતાના પૈસા સુખે પોતાની મરજી માફક વપરાતા નહોતી. સફેત અંગરખો અને લાલ કે સીલી પાંચડી પહેરાય નહોતી. અને છત્રી ઝોઢાતી નહોતી. તેમજ મુશ્કેલીમાં નહોતી. એવા જે મરદને ઘાંટી ફૂટે તેણે દર વરસ સવા છ રૂપિયા સરકારમાં ભરવા પડતા. વળી હિંદુના સારાં સારાં દેરાં તોડાવી તેના પર મૂર્તિ સુદાં મસીદા બાંધવાના કામમાં લેતા. તેની એધાણીના અમદાવાદ અને રાંદેર વગેરેની જુમામશીદા માગ્યું છે.

એ ગુજરાતના સ્વતંત્ર ખાદશાહોમાં અહમદશાહ ૬૦ સં ૧૪૧૧માં પોતાના સીકારવા અસાવગની આસપાસની ફળદ્રુપ જમીન અને ત્યાંના પશુઓની હોંમતથી ખુશ થઈ સાબરમતી નદીને કાંઠે અમદાવાદ શહેર વસાવ્યું. તેમજ મહમદ બેગડાએ જૂનાગઢ ને પાવાગઢ છતીને બેગડો કહેવાયો. તેણે મહેમદાવાદ વસાવ્યું. એ ખાદશાહને એવા વેહમ હતો કે મને કાંઈ ભરદાને મારી નાંખશે. તે પરથી તેણે સોમલનું બસન રાખ્યું હતું. તે દરરોજ તોલો સુધી સોમલ ખાતો તથા તેનું સાદી એટલું એરી થઈ ગયું હતું કે જો ભમરો ફરડતો તો તે મરી જતો. ગુજરાતના એજ ખાદશાહ પાસે દરી આઈ ફાજ હતી એમ જણાય છે. કારણ કે વલગાડ અને દમણ

એ જગ્યાએ ફર કહેવાય છે.

ના કચાચીઆ લોકોને એણે એ વડે સજા કરી હતી. એ બાદશાહી
માંના છેલ્લા એટલે અગ્રહર ત્રીજીની પાસે હિંદુસ્તાનના બાદશાહ મ
હાન અકબરે ગુજરાતની ગાદી બધી લીધી ત્યારથી તે શાહજહાંના
અંત સુધી ગુજરાતી લોકો સુખ એહનમાં રહ્યા. કેમકે એ બધા બાદ
શાહના અમલમાં કોઈને ધર્મ સંબંધી હરકત નહોતી. અને રૈયતને
સુખ આપવું એ પોતાનો ધર્મ સારી પેઠે સમજતો હતો. એણે એ
હુતોના સુખને સાર વાંધોડી કરાવી. અને તોલ તથા માપ નક્કી કરી
કે. વળી બત્રાણ પાસે જે કુર લેવાતો તે તથા જજીઓ વગેરે કાંઠી
નાંખી લોકોને સુખી કર્યા. એ અકબરથી તે સુસલમાનીના અંત સુ
ધી ૪૮ સુખાઓ દિલ્હીની ગાદી તરફથી આવી ગયા. તેમાં છેલ્લા સુ
ખા જુલમરદખાં બાપી પાસેથી અમદાવાદ મરદાઓને મળ્યું. તે
ના વસંત આજ પછી રાંધણપોર વગેરે સંસ્થાનોમાં નવાખી કરે છે.

એ ગુજરાત અસલ હિંદુ રાજાઓના અમલમાં બહુ સારી
મિથિમાં હતું. પણ જે રાજા પોતાનો ધર્મ બુલી જઈ માજ મત્રા
ભાગવવામાં પડે છે તે આખરે રાજ્ય યોય છે. તેનો તાજો દાખ
લો વડોદરાવાળા મહારાવનો છે. તેમ પુનાવળો છેલ્લા બાજરાવ
અને રજપૂત વંશમાં ગુજરાતનો છેલ્લો રાજા કરણ એવા હતા. એ
કરણે પોતાના માધવ પ્રધાનની રૂપાળી સ્ત્રી જોઈને પોતાની જૈરી ક
રવા સાર તેને પકડી મંગાવી. એ બનાવથી માધવે ગુસ્સે થઈ દિલ્હી
જઈ તે વખતના લાભી તથા ખુની બાદશાહ અલાઉદ્દીન ખીલજીને
સમજાવી, ૩૬૦ પોડા બેટ કરી ગુજરાત ઉપર સુસલમાની હુમલો

જાણ્યો. તેની સાથે રાજ કરણ લડ્યો. તો ખરે પણ હારીને દક્ષિણ
માં પોતાની છોકરી સાથે નાસી ગયો. અને તેની કમળાદેવી આદી
રાણીઓ તથા ખીજી રાજ સામગ્રી જીતનારાઓએ દિલ્હી ખાંડલી
દીધી. એથી રજપુત રાજની આખર આવી.

સાવડા વંશ.

તેમ મોજલા ને ખાયલા રાજાઓથી રાજ્યનો નાશ થા
આય છે. તેમ ઉદ્યોગી ધીરજવંત સાવડ અને ચતુર માણસોથી રા
જ્ય સ્થાપન થાય છે. એવી રીતે આપણા યુગરાતમાં સૌથી જુના
માં જુનું રાજ્ય વલભીપુરનું જણાયલું છે. તે વલભીપુર કાઠી આવાડ
નાહેલા ભાવનગરની પશ્ચિમ ખાંડુએ વળાકરીને ગામ છે તે ગામ
ની પશ્ચિમ દીશા તરફ આસરે ત્રણ ગાઉ ફરતાં ખડેરા પીલવાણની
ઝાડીઓમાં તપાસ કરવાથી મળી આવે છે. તેમાં ઘેલો કરીને એક
વેહેજો ચોમાંસામાં પુર આવવાથી માટીનું બોદાણ કરે છે. તે વખ
ત જુની ઇમારતોના પાયા જણાય છે. એ પુરાનાં શહેરનો છેલ્લો
રાજા શીલાદીતથઈ ગયો. તે શીવ માર્ગી હતો. પણ તે વખતે પીળાં
ભૂગડાંવાળા બૌદ્ધ સાધુ ને ઘીળાં ભૂગડાંવાળા જૈન સાધુઓનું જોર
વધારે હતું. તેઓ રાજના દરબારમાં સરતો કરીને તકરાર કરતા
અને પરીણામ સરત મુજબ વર્તેતા. તે પ્રમાણે શીલાદીતના દરબાર
માં વાદ થઈ સબને બૌદ્ધ ધર્મિ ક્યો. પણ તેના બહેન બરચના
પાટવી કુંવરે એ વાત સાંભળી રાજપાટ તજી જૈન શાસ્ત્ર ભણ્યો અ
ને વાદ કરી બૌદ્ધવાળાને હરાવી દેશવટો આપ્યો. ત્યારથી જૈન શાસ્ત્ર
ઓનું જોર વધ્યું છે. એ શીલાદીત લોભીઓ હતો. તેણે એક કુંજ

સૌ મારવાડી વેપારીની દીકરીની જડાવ કાંસકા પોતાની દીકરી સાથે
 જમવાથી લીધી. તેથી મારવાડીએ ગુરુસે થઈ ઉત્તર માંહથી કોઈ
 જમરા લોકને તેડી લાવી વલભીનગર અને વલભી રાજનો નાસ ક
 રાખ્યો. ઇ. સ. ૩૨૬. એ પછી ઉત્તર ગુજરાતમાં કચ્છના રાણીની
 થડમાં હાલ જ્યાં ત્રીજુવાડા છે તેની પાસે પંચાશર કરીને શહેર હ
 ડું. ત્યાં ઇ. સ. ૬૯૬ને સુમારે આવડા વસનો જયશિખરી નામે
 રાજા રાજ કરતો. હતો તે વખતે હાલમાં જ્યાં કનોજ તેની થડમાં
 તે વખતમાં કલ્યાણ નગર હતું ત્યાંનો ભુવડ નામે સોળકી વંસ
 નો બળવાન રાજા રાજ કરતો હતો, તેણે ગુજરાતની જમીન, વરતી,
 અને સમૃદ્ધિથી લલચાઈને પેહેલાં પોતાના મીર નામે જોદાને ફોજ
 આપીને મોકલ્યો. પણ તે હારીને પાછો જવાથી ભુવડે જતે આ દે
 શ ઉપર ચડી આવી પંચાસને ઘેરી લઈને બાવનમે દીવસે રાજાને
 મારીને શહેર કબ્જું. પણ મેરતાં પેહેલાં પોતાની ફોજનો ખુરકો જો
 ધને પોતાની ગર્જવતી રાણીને રાનમાં નસાડી મુકી. જ્યાં તેને દી
 કરે અવતર્યો. તેને છ માસ સુધી, ભીંત, ભીંતડીઓની મદદ વડે ઉ
 છેરી. પોતાના ઝોળખીતા સીલગુણ સુરી નામે ગૌરજીના આસરા
 નીચે વધારે મદદ સાથે છોકરાને લઈને બાહ જઈ રહી. ત્યાં તેનું
 નામ તેણે વનરાજ પાડ્યું. તે વખત, એ રાણીનો સુરપાળ નામે સુ
 રા બાહ છોકરો મોટો થવાથી વાટ જોઈ ટાંપી રહ્યો હતો. અને
 ગૌરજીની કેળવણીથી વનરાજ સૂરે અને ધૈર્યવાન નીવડવાથી મામે
 અને ખીજાઓની મદદ લઈ પોતાના બાપનું સુમાવેલું ગૂર્જરીરાજ્ય
 પાછું મેળવ્યું અને પંચાસરનો નાસ થયેલો હતાં કારણથી

વધારે વચલા ભાગ તરફ અણહીલવાડ નામે સંવત ૮૦૨માં શહેર
વસાવ્યું જે આજ સિદ્ધપુર પાટણને નામે ઓળખાય છે. ત્યાં ૬૦
વરસ રાજ કરીને ૬૦ સં ૮૦૬માં મગણ પામ્યો. તેના પછી તેને
છોકરા મોગરાજ ગાદી ઉપર બેઠો. તે એક ગ્રંથકાર એને નિશાન મા-
રનારો હતો.

એ આવડા વંશના રાજાઓના નામ તથા તેનાં અમલના વર-
સ નીચે પ્રમાણે

નામ.	ગાદીએ બેઠાનું વરસ.	ઉડ્યા અથવા ગળ કગવા સગપણનું વરસ.	મુત્તાનું વરસ.	તી મુદત.
જયશિખરી.	૬૯૬	૭૪૬	૫૦	મૃગપુરુષ.
વનરાજ.	૭૪૬	૮૦૬	૬૦	છોકરા.
મોગરાજ.	૮૦૬	૮૪૨	૩૫	છોકરા.
ખેમરાજ.	૮૪૨	૮૬૬	૨૫	છોકરા.
ભુવડા(પીથુ)	૮૬૬	૮૮૫	૨૯	છોકરા.
વિજયસિંહ.	૮૮૫	૯૨૦	૨૫	છોકરા.
રતનાદિત.	૯૨૦	૯૩૫	૧૫	છોકરા.
સામતસિંગ.	૯૩૫	૯૪૨	૭	છોકરા.

સોળીઠી વંશ.

આ છેલા રાજા સામતસિંગને કંઈ સંતાન ન હોવાથી તે
ની બેન લીલાના છોકરા મૂળરાજને એની ગાદી મળી તેથી આવ

* અણહીલ ભરવાડના નામ ઉપરથી અણહીલવાડ.

હા વંશની સમાપ્તિ થઈ ગૂજરાતની ગાદી સોળંકી વંસના હાથમાં
 આવી; એવી રીતે કે સામતસંગજીના વખતમાં કલ્યાણની ગાદીએ
 જૂનાદીત્ય નામે રાજ્ય રાજ કરતો હતો, તેને ગ્રાહ્ય છોકરા રાજ,
 ખીજ, અને દડક નામે હતા. તે વખતના સોલંકીના વિચાર એવા હ
 તા કે પોતાની જાતે પેદા કરેલું તે સંવાતમ છે. એવા વિચારથી ધ
 જી ગજકુમાર પરદેશ નીકળી પડતા તેમજ આ ગ્રાહ્ય છોકરા સોમ
 રવરની જાત્રાથી વળતાં પાટણના દ-બારમાં આયા અને ત્યાં રહેતાં
 ખિટો છોકરો રાજ સૂરો, અતુર અને ઘોડા કેળવવામાં હોંશીઆ
 જણાયાથી ગૂજરાતના રાજ્યે પોતાની મેન લીલાને તેની સાથે પર
 લખી. તેથી છેકરો થયો તે ઉપર કહેલો મૂળરાજ તેને મામાની
 ગાદી અળખાથી ખોસાળમાં ખીજાં સંવં સગાંને મારી રાજ કરવા લા
 ગ્યો. એણે સોરઠ અને કચ્છ દેશ જીયા. એક રૂદ્રમાળો નામે સિ
 વાદ્રય અણાણુ તથા હાલમાં આદિઅ નામે એળખાતા ઉત્તર ભા
 ગના વિદ્વાન શ્રાક્ષણેને લાવી આ દેશમાં વસાયા. પછી રાજ પાટ
 પોતાના છોકરા અંબુડને સોંપી પોતે ધર્મના કામમાં ગુંથાયો. આં
 મુડે તેર વરસ રાજ કરી પોતાના છોકરા વલ્લભને ગાદી સોંપી પોતે
 કાથી જઈ રહ્યો. પણ વલ્લભ ઘોડા દીવસ રાજ ભોગવી સૈયડના
 આભરથી મરણ પામ્યો. તેથી તેના નાના ભાઈ દુલ્લભને ગાદી મ
 ળી પણ પુત્ર માર્જુના સોકને લીધે ગજ પોતાના નાના ભાઈ નાગર
 જના દીકરી ભીમદેવને સોંપી પોતે સુકલનિર્ધમાં જઈ ધર્મદાન કરવા
 લાગ્યો. ભીમદેવ આણાવળી ને ધણો જોરાવર હતો પણ ગિજની
 ના સુખતાન મહમુદ ૬૦ સં ૧૦૨૪માં ગૂજરાત ઉપર આવીતી

સ્વામી કશી તેથી ભીમદેવ નોડો અને મહમુદ પાટણુ લઈ સૌમના થના માટાં શિલાલયમાથી મહાદેવ અને ખીજા દેવતાઓની મૂર્તિઓ ભાંગી નાખી કરોડો રૂપિયાના સોનુ રૂપા અને જવાહીર લઈ તથા કેટલાંક માણસોને પકડી લઈ સિંધના રાજાને ગરતે પોતાના દેશ તરફ આવ્યો. આખરે રાજામાં ખુલો પડવાથી પાણી વગર તેના હાનરો માણસ તરફડી તરફડીને મુત્રાં એ ભીમદેવના વખતમાં વિમળશાહ નામે પૈસાદાર આવકે આખુ કુપર અને આરામુ કુપર થાણા માટા આગસ પહાણની સગસ બાંધણીના સુંદર દેરાં બધાવ્યાં છે. એ ભીમદેવ ૪૦ વસ ગજ કરી ૪૦ સં ૧૦૭૨માં પોતાના છેલ્લે મ કરાણને રાજ આપી પોતે નિર્થવાસ કર્યો.

એ રાજા કરાણને કોઈ જોડે લડાઈ કરવી પડી નથી તેથી પ્રજાના સુખન અર્થે પાટણની થડમાં પાંચ ગાઉ ખેરાવાનુ કરાણ સાગર નામે માટું તળાવ બનાવ્યું. તથા કર્ણાવતી નામે શહેર વસાવ્યું હતું. તે દરિયા માટેલા અદ્રાવતી નગના રાજાની છોકરી મીનજદેવી સાથે પરણ્યો હતો. તેથી સિદ્ધરાજ નામે કુવર થયો, તેને અગીઆર વરસનો મુકીને રાજા કેલાસવાસી થયો. તેથી થોડો વખત, રાજકારનાર મીનજદેવીએ ચલાવ્યો. તેના વખતમાં પાટણ પામે વાવ, ઘાજકાનું તળાવ અને વિરમગામનુ મુનસર ઇલાદી નવાજો બધાવ્યા છે. તેમજ સિદ્ધરાજ પાટણ પાસે સહસ્ત્રલાંચ તળાવ બનાવ્યું તથા સિદ્ધપુર પાસેના મૂળરાજના વખતમાં બંધાયેલા કદ્રમાળો સમરાવીને પુરો કરાવ્યો. એ વગર દેશમાં ડોકાણે ડોકાણે વાવ ફવા અને તળાવો બંધાવવાથી આજ પાણુ લોકો તેને વિશ્વરતા

નથી. જો કોઈ જૂનું નવાણુ માલમ પડે તો સદરા જોસંગે કરાવેલું
 કહે છે. એ પ્રતાપી રાજાની આણુ હિમાલયથી કર્ણાટક સુધી ફરતી
 હતી. તે સોરઠના રાજા રાવજેંગરને મારી તેની રાણી રાણકદેવીને
 પકડી લાવ્યો. એ બાઈ વઢવાણુ આગળ આગાવતી નદીને કાંઠે સ
 તી થઈ હતી. એ કિર્તિવંત રાજા ૪૯ વરસ રાજ કરીને મરણ પા
 મ્યો. તેને કાંઈ છોકરું ન હોવાથી તેના બત્રીજા કુમારપાળને ગાદી
 મળી. એના વખતમાં બિમાચાર્ય નામના પંડીત થઈ ગયા છે. એ
 રાજા ૩૨ વરસ રાજ કરી રંગપીતના રોગથી મરી ગયો. તેના પ
 ણી, તેના બત્રીજા અન્નેપાળ ગાદીએ બેઠો. એ વૈષ્ણવ ધર્મને મા
 નતો. તેથી જૈનના કેટલક દેરાં તોડાવી નાંખ્યાં હતાં. એને રાજ કર
 તાં ત્રણ વરસ થયાં એટલે એની દેવડીના એક માણસે કઠારથી તેના
 જીવ લીધો. તેને મૂળરાજ નામે કુંવર હતો. તે નાનો હતો. માટે બાપ
 મૂળરાજ કહેવાયો. એની નાની ઉંમરને લીધે રાજ વૈવઠ એની માએ
 કર્યો. પણ એ વખતમાં અફઘાનીસ્તાનના બાદશાહ મહમદ ગોરીએ
 ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ કરી, પણ રાજાના બાહાદુર કાકા ભીમદેવે
 તે લોકોને મારી કાઢ્યો. એ વરસ સુધી નામનો અમલ માલ્યા પ
 ણી બાળ મૂળરાજ મરી ગયો. તેથી ગાદી ભીમદેવને મળી. એના
 વખતમાં રજપુતોની સૌ માંહિમાંહિની લઢાઈને લીધે આ રાજાની
 રાખાની પડતી થઈ, ગુજરાતની ગાદી ઉપર વાઘેલા વંશની સ્થાપ
 ના થઈ.

સોળાંકી વંશની વંસાવળી નીચે પ્રમાણે.

નામ. માદીએએ ઊઠ્યા અથ રાજકરવા સગપણ-
કાનું વરસ વા મુવાનું વરસ. ની મુદત.

મુળરાજ.	૯૪૨	૯૯૭	૫૫ ભાણેજઆમ
			લા રાજનો.
આમુંડ.	૯૯૭	૧૦૨૫	૨૮ છોકરા.
વલ્લભ.	૧૦૨૫	૧૦૭૫	૦ છોકરા.
કુલ્લભ.	૧૦૨૫	૧૦૭૨	૭ ભાઈ.
ભીમદેવ.	૧૦૩૭	૧૦૭૨	૪૦ ભત્રીજા.
કરણ.	૧૦૭૨	૧૦૮૪	૨૨ છોકરા.
સિંધરાજ.	૧૦૯૪	૧૧૪૩	૪૯ છોકરા.
કુમારપાળ.	૧૧૪૩	૧૧૭૪	૩૧ ભત્રીજા
અજેપાળ.	૧૧૮૪	૧૧૭૭	૩ ભત્રીજા
બાળમુળરાજ.	૧૧૭૭	૧૧૭૯	૨ છોકરા
લોજોભીમ.	૧૧૭૯	૧૨૨૩	૪૪ મુળરાજનો.
ત્રીભોવનપાળ.	૧૨૨૩	૧૨૨૫	૨ ભત્રીજા.

વાઘેલા વંશ.

પરાક્રમી પુરુષોમાં ઊલ્લખ છે સોળાંકી સામ્યામાહેલા વાઘે
આ મામના મહેવાશી એક માણસે ગજના દુરુમનસાથ રક્ષણ કરવા
માં મદદ આપી માટાણના માહાગજની પ્રીતી મળવી હતી. તેના છે
કુરા વિશળદેવને ભીમના રાજમાં પ્રધાનવડું મળ્યું હતું. એ વખત

મેં રાજાની પડતી દશા આવવાથી રાજા પ્રધાને આગેપી સેવા-
ગુજરાતની ગાદી વાઘેલાવંશના હાથમાં ગઈ. એ વંશના નીચે પ્રમા-
ણે રાજાઓ થયા.

નામ	ગાદીએ બેઠા	જિંઠામાં અથવા	રાજ કર	સગપણ
	નું વરસ.	સુવાંનું વરસ.	વાની સુદત.	
વિરધવળ.	૧૨૨૫	૧૨૨૫	૦	સુળ પુરૂષ.
વિરાળદેવ.	૧૨૨૫	૧૨૬૪	૪૮	દીકરો.
ભીમદેવ.	૧૨૬૪	૧૨૬૪	૦	દીકરો.
અરજુનદેવ.	૧૨૬૪	૧૨૬૪	૩૦	દીકરો.
સાઈમદેવ.	૧૨૬૪	૧૨૬૬	૧	દીકરો.
કરણ.	૧૨૬૬	૧૨૬૭	૧	દીકરો.

જાહેર ખખર.

સુરત કેળાવીકના પુત્રની નસીસડક જીપર શા. ત્રીમાવન
ગોપાળદાસ અને ખીજા બુકસેલરે. પાસેથી મળશે.

શા.આ.૦

દુકાનનો ગરબો	૦-૦
હિંદુસ્તાનની બુગોળ	૦-૨.
કાળી સીલ્કા પાલા. છની વારતા.)	૧-૬-૦
કુરોપની બુગોળ.	૦-૨-૦
રાણીનો ગરબો.	૦-૧-૦
નમુ કવિતા.	૦-૪-૦
આમરીશ લડબુકના મીનિંગ.	૦-૧-
વનગળ પરચીરી.	૧-૦-
સેકન્ડબુક સેકન્ડપાર્ટના મીનિંગ.	૦-૬-૦
હાવડબુકમા. ૧માના મીનિંગ.	૧-૦-૦
વનગળ આવડો.	૧-૬-
હથર પ્રાર્થના માળા.	૧-૦-
ચુલરાતી બાપામાં વાક્ય રચનાના નિયમો.	૧-૨-

ઉપલી ચોપડી સિવાય ખીજા બધી જાતની અંગરેજી ત
ચુલરાતી સિરીઝ. તેના તમામ અર્થ મીનીંગો બધી જાતની વાગ
ચોપડીઓ. કાયદાની ચોપડી. વગેરે સમગ્રી જાતની ચોપડી
શા. ત્રીમાવનદાસ ગોપાળદાસની દુકાનેથી મળશે. સામડી લેનારને
કમીશન આપવામાં આવશે.

